

Eext, Hoogackers (Dr.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2008-04/08

*Eext, Hoogakkers (Dr.)
Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
De Lange bv

Steekproefrapport 2008-04/08
ISSN 1871-269X
auteur: drs. J.M.G. Bongers
senior archeoloog: dr. J. Jelsma

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef b.v., tenzij anders vermeld.

© De Steekproef b.v., Zuidhorn, april 2008

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.

De Steekproef b.v. aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of
het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef b.v.
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.1 LS01).....	1
1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.1 LS02).....	2
1.3 Administratieve gegevens.....	2
2. Bureauonderzoek.....	3
2.1 Bronnen.....	3
2.2 Fysische geografie (KNA 3.1 LS04).....	3
2.3 Archeologie (KNA 3.1 LS04).....	4
2.4 Historische Geografie (KNA 3.1 LS03).....	4
2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05).....	6
3. Veldonderzoek.....	7
3.1 Aanpak veldonderzoek (KNA 3.1 VS01).....	7
3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.1 VS02, VS03).....	8
4. Conclusies en advies.....	9

Appendix: - archeologische periodes	
- archeokaart	
- boorstaten	
- laagbeschrijvingen boringen volgens Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode	

Samenvatting

In verband met geplande woningbouw heeft een inventariserend archeologisch veldonderzoek plaats gevonden aan de Hoogakkers te Eext, gemeente Aa en Hunze. Bij de woningbouw zullen graafwerkzaamheden plaats vinden. Doel van het onderzoek is vast te stellen of in het gebied archeologische waarden aanwezig zijn die door de graafwerkzaamheden bedreigd worden.

Het onderzoek bestaat uit een bureau- en een veldonderzoek. Bij het bureauonderzoek zijn bronnen geraadpleegd op het gebied van fysieke geografie, archeologie en historische geografie. Bij het veldonderzoek zijn zeven boringen geplaatst om de gaafheid van de bodem te bepalen en om archeologische indicatoren op te sporen.

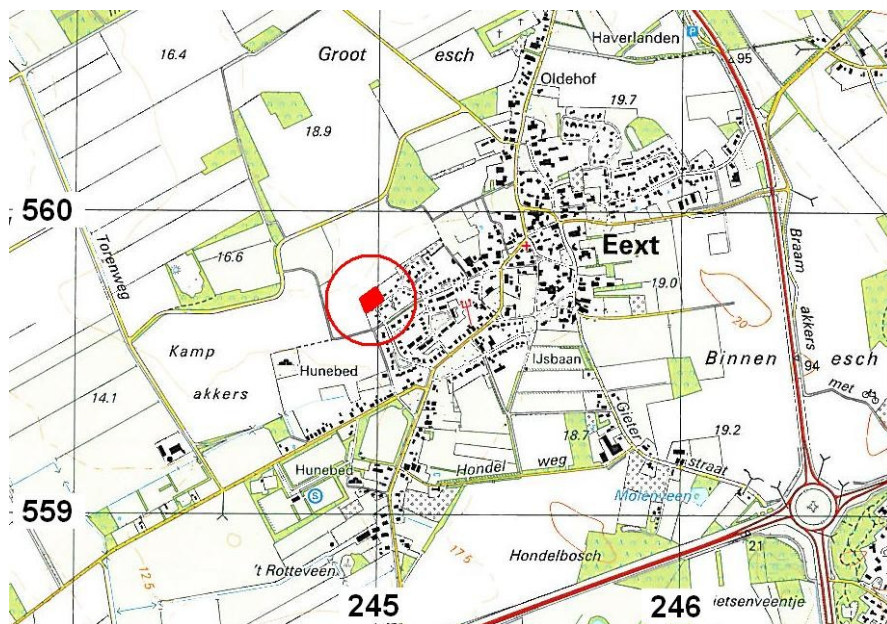
Uit het bureauonderzoek blijkt dat binnen een halve kilometer afstand van het gebied in het verleden vondsten gedaan zijn die duiden op bewoning tijdens tenminste Neolithicum, bronstijd, ijzertijd en Middeleeuwen. Echter uit het veldonderzoek blijkt dat de oorspronkelijke bodem in het onderzoeksgebied kapot is. Daardoor zullen eventuele archeologische grondsporen ook sterk zijn aangetast. Bovendien zijn geen aanwijzingen gevonden voor dergelijke sporen, aangezien geen indicatoren zijn aangetroffen. Daarom luidt het advies geen nader onderzoek uit te laten voeren.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.1 LS01)

In opdracht van De Lange bv, contactpersoon dhr. J. Wierda, is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd in het plangebied aan de Hoogakkers te Eext, gemeente Aa en Hunze. De aanleiding voor het onderzoek is de geplande nieuwbouw van twee woningen. De hiermee gepaard gaande graafwerkzaamheden kunnen eventueel aanwezige archeologische grondsporen verstoren.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch geografische, archeologische en historisch geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst door te zoeken naar archeologische indicatoren en door de gaafheid van de bodem te bepalen.

Figuur 1: Eext op de topografische kaart 1:25.000. Het onderzoeksgebied aan de Hoogakkers is het rode vlak binnen de cirkel.

1.2 Locatiebeschrijving (KNA 3.1 LS02)

Het onderzoeksgebied ligt aan de noordwestkant van de straat Hoogakkers tussen huisnummers 7 en 9 in. Tijdens het onderzoek was het terrein in gebruik als grasveld (zie Figuur 2).

1.3 Administratieve gegevens

provincie:	Drenthe
gemeente:	Aa en Hunze
plaats:	Eext
toponiem:	Hoogakkers
bevoegd gezag:	Drents Plateau
opdrachtgever:	De Lange bv
oppervlakte:	0,3 hectare
hoogte:	17 meter + NAP
grenscoördinaten:	noord: 244,990 / 559,745
	west: 244,940 / 559,710
	oost: 245,010 / 559,710
	zuid: 244,955 / 559,670
kaartblad:	12G
CIS-code:	27909

Figuur 2: Eext, Hoogakkers: onderzoeksgebied gezien vanaf de noordwestkant in zuidoostelijke richting.

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

Voor het bureauonderzoek zijn onderstaande bronnen gebruikt:

Tabel 2: Eext, Hoogakkers: geraadpleegde bronnen.

-
- Actueel Hoogtebestand Nederland*. Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.
- Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode. Archeologie Leidraad 3*. J.H.A. Bosch, 7 maart 2005.
- Atlas van Topografische Kaarten Nederland, 1955-1965*. Uitgeverij 12 Provinciën. Landsmeer 2006/2007.
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Blad 12 Oost Assen*. Stichting voor Bodemkartering. Wageningen, 1978.
- Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) [ARCHIS].
- Fysisch geografische kaart van Drenthe, schaal 1:50.000*. Provinciale Planologische Dienst van Drenthe. G. Nijland, R. J. de Lange en J. C. Smittenberg. 1982.
- Franse Kaarten van Drenthe en de Noordelijke Kust, 1811-1813*. H.J. Versfelt en M. Schroor. Heveskes Uitgevers. Groningen, 2001.
- Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000, deel 2 Noord Nederland 1851-1855*. Wolters-Noordhoff. Groningen, 1990.
- Grote Historische Topografische Atlas +/- 1898/1928. Drenthe. Schaal 1:25.000*. Uitgeverij Nieuwland. Tilburg, 2006.
- Grote Topografische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000, deel 2 Noord-Nederland*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties. Groningen, 1998.
- Het Drentse Esdorpenlandschap. Een Historisch Geografische Studie. T. Spek*. Utrecht, 2004.
- Huguenin, de Atlas van. Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. H.J. Versfelt en M. Schroor. Heveskes Uitgevers. Groningen/Veendam, 2005.
- Kaarten van Drenthe 1500 – 1900*. Heveskes Uitgevers, H.J. Versfelt. Groningen / Veendam, 2004.
- [Www.WatWasWaar.nl](http://www.WatWasWaar.nl), Kadastrale Kaarten uit 1832.
-

2.2 Fysische geografie (KNA 3.1 LS04)

Eext ligt bovenop de Hondsrug. Er bevindt zich een pakket lemig fijn dekzand van tenminste 120 cm dikte (fysisch geografische kaart: Nh1a). Op het natuurlijke dekzand is een antropogeen dek / esdek aanwezig van meer dan

40 centimeter als gevolg van plaggenbemesting. Daardoor wordt de bodem aangemerkt als looppodzolgrond (cY23). Onder het esdek zit een moderpodzolibodem met een bruine B (bruine bosbodem), maar zonder uitspoelingshorizont (E).

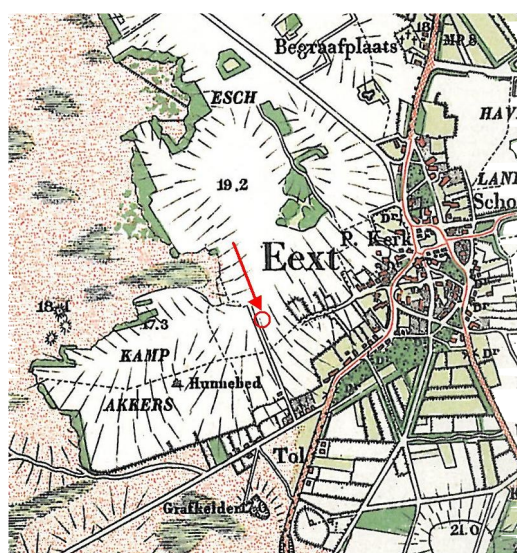
Het grondwater heeft een gemiddeld hoogste stand van 40-80 cm beneden maaiveld en een gemiddeld laagste van >120 cm (grondwatertrap VI).

2.3 Archeologie (KNA 3.1 LS04)

Binnen een halve kilometer rondom het onderzoeksgebied heeft bewoning plaats gevonden tijdens de periodes Neolithicum, bronstijd, ijzertijd en Middeleeuwen (zie Tabel 2 en Archeokaart Appendix). Van het Neolithicum is een hunebed / megalietgraf aanwezig op 350 meter zuidwestelijk van het gebied. Op 200 meter zuidelijk van het gebied zijn bewerkt vuursteen en Trechterbekeraardewerk gevonden. Uit de bronstijd zijn grafheuvels aanwezig en uit de ijzertijd een Celtic field. De dorpskern van Eext is Middeleeuws. Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden heeft het onderzoeksgebied een hoge trefkans op archeologische waarden (zie Archeokaart Appendix).

2.4 Historische Geografie (KNA 3.1 LS03)

Op historische kaarten uit de 19e en 20e eeuw is ter plaatse van het onderzoeksgebied een akker aanwezig die deel uit maakte van de Noordesch van Eext (zie Figuur 3). Op de kadastrale kaart uit 1832 is zichtbaar dat ter plaatse van het onderzoeksgebied de akker in rechthoekige percelen is verdeeld. De huidige straat Hoogakkers is in de tweede helft van de 20e eeuw aangelegd.

Figuur 3: Eext op de topografische kaart 1:25.000 uit 1898. Het onderzoeksgebied is rood omlijnd en met een pijl aangeduid.

Tabel 2: Archeologische waarden in de omgeving van Eext, Hoogakkers (ligging zie Appendix).

CMA/CAA	RD-coördinaten	Datering	Omschrijving
monument			
117 (12G-015)	244,696 / 559,501	Neolithicum (5300 - 2000 vC)	hunebed
14148 (12G-A20)	244,361 / 559,417	ijzertijd - Romeinse tijd midden (800 vC - 270 nC)	Celtic field / raatakker
14189 (12G-A50)	244,604 / 559,755	Neolithicum (5300 - 2000 vC)	nederzetting
14451 (12G-073)	245,569 / 559,966	Middeleeuwen (450 - 1500 nC)	esdorp Eext
waarnemingen			
1124 (12GN-2)	244,500 / 559,300	ijzertijd - Romeinse tijd (800 vC - 450 nC)	grondspoor Celtic field
10077 (12GN-32)	244,700 / 559,480	Neolithicum midden (4200 - 2850 vC)	hunebed
34747 (12GN-36)	245,200 / 559,480	onbekend	onbekend
238024 (12GN-50)	244,550 / 559,660	Neolithicum (5300 - 2000 vC)	kringgreppel 2 kistplanken menselijk bot 2 vlakgraven lijksilhouet
		bronsijd (2000 - 800 vC)	kringgreppel crematieresten 3 fragmenten aardewerk krans 12 palen doodkist lijksilhouet grafkuil
239188 (12GN-167)	244,600 / 559,750	Neolithicum (5300 - 2000 vC)	1 vuurstenen klingkern 2 vuurstenen afslagen 2 vuurstenen klingen 1 fragment aardewerk 6 vuursteenbrokken
239189 (12GN-168)	244,800 / 560,050	onbekend	2 vuursteenkernelen 1 vuursteenbrok 1 vuursteenafslag
239372 (12GN-34)	244,950 / 559,500	Neolithicum midden (4200 - 2850 vC)	aardewerk Trechterbeker vuursteenb
239408 (12GN-292)	245,520 / 559,920	Middeleeuwen vroeg C (725 - 900 nC)	2 fragmenten aardewerk
239439 (12GN-31)	244,700 / 559,500	Neolithicum (5300 - 2000 vC)	vuursteenafslag aardewerk Trechterbeker

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05)

In de omgeving van het onderzoeksgebied heeft bewoning plaats gevonden tijdens Neolithicum, bronstijd, ijzertijd en Middeleeuwen. Mogelijk hebben in die periodes ook activiteiten plaats gevonden in het onderzoeksgebied. Hiervan kunnen indicatoren gevonden worden als vuursteen, aardewerk en houtskool. In het esdek kan recenter aardewerk aanwezig zijn dat bij de pluggenbemesting is aangevoerd.

Tabel 3: Eext, Hoogakkers: specificatie archeologische verwachting.

datering:	alle archeologische periodes, maar met name Neolithicum tot en met ijzertijd
complextype:	nederzetting, begraving
omvang:	vanaf enkele meters
diepteligging:	direct onder de esgrond
locatie:	hele terrein
uiterlijke kenmerken:	vuursteen, aardewerk, houtskool
mogelijke verstoringen:	ploegen in verband met gebruik als akker

3. Veldonderzoek

3.1 Aanpak veldonderzoek (KNA 3.1 VS01)

Het onderzoek heeft plaats gevonden op 9 april 2008. Er zijn 7 boringen geplaatst. De boringen zijn verdeeld over twee raaien die een onderlinge afstand hebben van circa 20 meter. Hierop liggen de boringen op onderlinge afstanden van circa 15 meter (zie Figuur 4). De ligging van de boringen is gerelateerd aan de aanwezige bebouwing.

Figuur 4: Eext, Hoogakkers: boorpuntenkaart. De onderbroken witte lijn geeft de begrenzing van het onderzoeksgebied weer, de genummerde punten de ligging van de 7 boringen.

De boringen zijn verricht met een edelmanboor met een doorsnede van twaalf centimeter. De opgeboorde grond is doorzocht op archeologische indicatoren door het te zeven op een zeef met mazen van 4 millimeter. Daarnaast zijn bepaald: diepte, lithologie en kleur (m.b.v. Munsell) en alle overige bijzonderheden zoals humeuzeiteit, grindgehalte en roestvlekken. De boringen zijn gezet tot een diepte van 120 centimeter beneden maaiveld.

Van alle boringen zijn de RD-coördinaten bepaald met behulp van GPS. De hoogtes van de boringen zijn bepaald met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Een veldkartering was op het terrein niet mogelijk door de dichte grasbegroeiing, waardoor de vondstzichtbaarheid slecht was (zie Figuur 2). Wel is de akker westelijk van het gebied afgezocht naar archeologische indicatoren over een strook van 20 meter langs het onderzoeksgebied.

3.2 Resultaten veldonderzoek (KNA 3.1 VS02, VS03)

Het onderzoeksgebied bestaat uit lemig dekzand. De bouwvoor heeft een dikte van bijna een halve meter. Van de oorspronkelijke podzolbodem is alleen een restant aangetroffen bij boring 2 in de vorm van een B-horizont (bruine humeuze laag). Bij de overige zes boringen zijn geen podzolrestanten aanwezig, maar wel een oude cultuurlaag / esgrond van ongeveer een decimeter dikte. Deze laag is ontstaan door gebruik als akker waarbij ophoging heeft plaats gevonden door plaggenbemesting. Onder de oude cultuurlaag bevindt zich geel ongepodzoleerd zand (C-horizont).

Doordat de oorspronkelijke podzolbodem vrijwel volledig kapot is, zullen eventuele archeologische grondsporen (zoals haardkuilen en paalgaten) uit de periodes tot en met de Middeleeuwen sterk zijn aangetast. Alleen de diepste delen van sporen kunnen nog aanwezig zijn. Na de Middeleeuwen heeft plaggenbemesting plaats gevonden waardoor de akker geleidelijk ophoogde (Bron: Het Drentse Esdorpenlandschap, Spek 2004, blz 843). Daardoor kunnen van eventuele sporen uit de nieuwe tijd nog hogere delen aanwezig zijn. Echter aanwijzingen voor grondsporen zijn er niet, aangezien geen archeologische indicatoren zijn gevonden bij de boringen. Ook de veldkartering op de akker langs de westrand van het onderzoeksgebied heeft niets opgeleverd.

4. Conclusies en advies

Onderzoeksgebied Eext, Hoogakkers ligt op de Hondsrug. Binnen een halve kilometer afstand van het gebied zijn in het verleden vondsten gedaan die duiden op bewoning tijdens tenminste Neolithicum, bronstijd, ijzertijd en Middeleeuwen. De oorspronkelijke podzolbodem is in vrijwel het hele terrein kapot, waarschijnlijk door gebruik als akker. Hierdoor zal de kwaliteit van eventuele archeologische grondsporen evenmin niet hoog zijn. Bovendien zijn geen indicatoren (zoals vuursteen of aardewerk) gevonden die wijzen op dergelijke sporen.

Op basis van deze resultaten achten wij nader onderzoek niet noodzakelijk. Bescherming of beperkingen zijn niet wetenschappelijk verdedigbaar. Indien bij de graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische waarden worden aangetroffen en / of archeologische vondsten worden gedaan, dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij de provinciaal archeoloog, dr. W.A.B. van der Sanden, Drents Plateau, Stationsstraat 11, 9401 KV Assen, 0592-305932 / 06-22662601, w.sanden@drentsplateau.nl.

Appendix

Eext, Hoogakkers

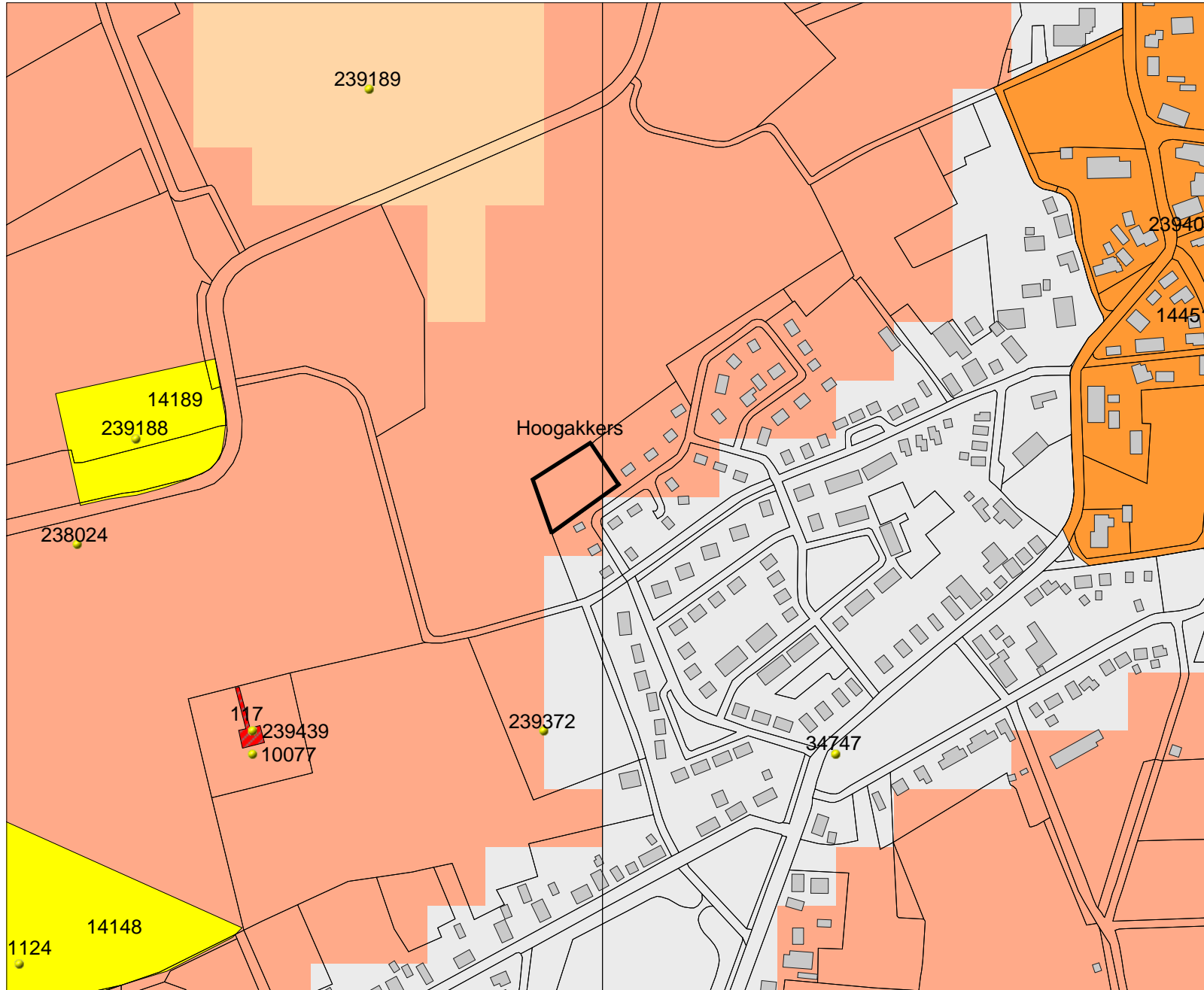
- archeologische periodes
- archeokaart
- boorstaten
- laagbeschrijvingen boringen volgens
Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode

Archeologische periodes

Paleolithicum		IJzertijd:	
Paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	IJzertijd vroeg:	800 - 500 vC
Paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	IJzertijd midden:	500 - 250 vC
Paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	IJzertijd laat:	250 - 12 vC
Paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
Paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	Romeinse tijd:	
		Romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
Mesolithicum:		Romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
Mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	Romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
Mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	Romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
Mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	Romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		Romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
Neolithicum:		Romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
Neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	Romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
Neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	Romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
Neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
Neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	Middeleeuwen:	
Neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	Middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
Neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	Middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
Neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	Middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
Neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	Middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
Neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	Middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		Middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
Bronstijd:		Middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
Bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	Middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
Bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
Bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	Nieuwe tijd:	
Bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	Nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
Bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	Nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		Nieuwe tijd C:	1.850 - heden

Archeokaart Eext, Hoogakkers

Bekende en verwachte archeologische waarden volgens ARCHIS

Legenda

- VONDSMELDINGEN
 - WAARNEMINGEN
 - HUIZEN
 - TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd

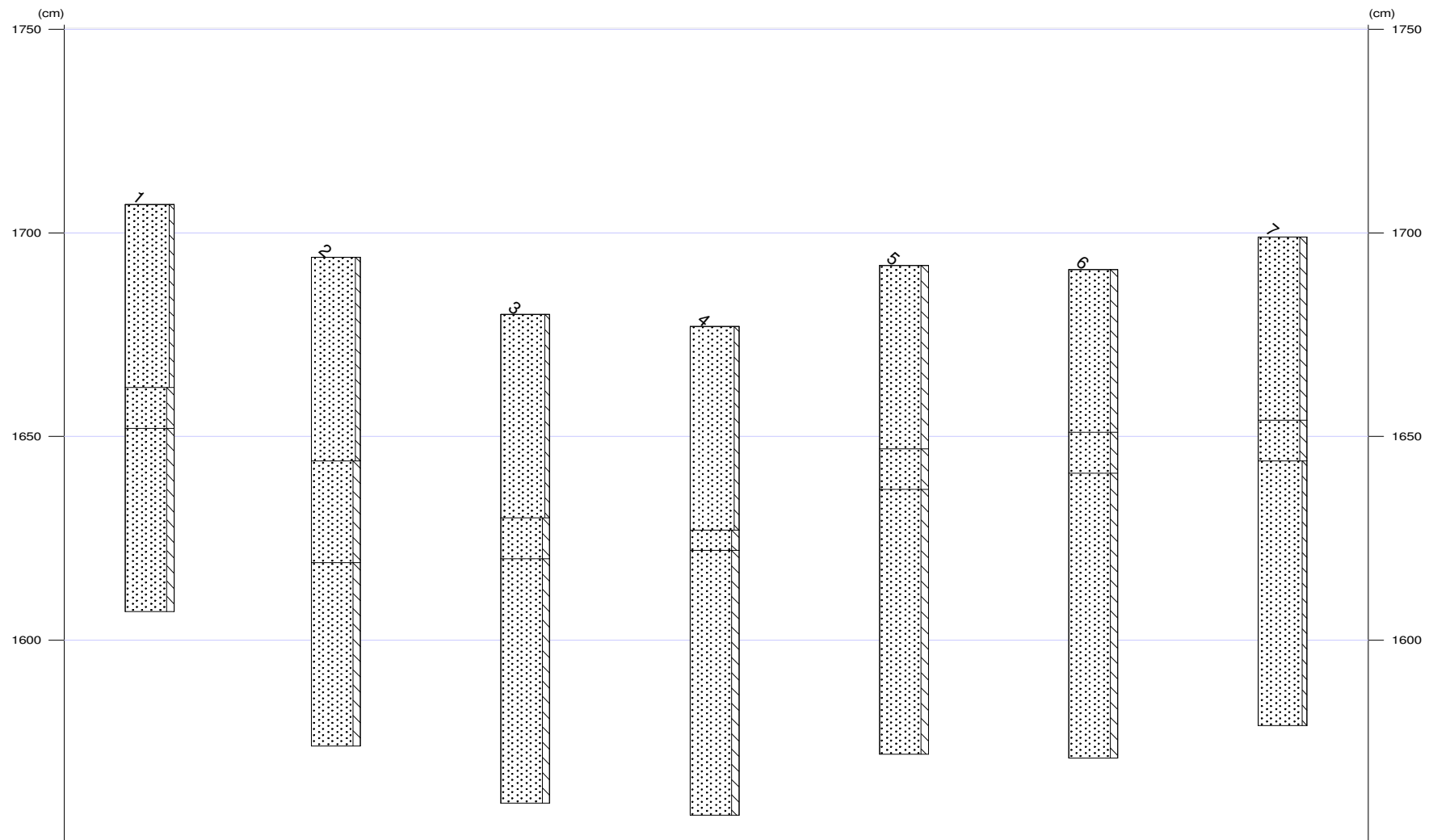
Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Eext, Hoogakkers: boorstaten

Eext, Hoogakkers: laagbeschrijvingen boringen

1

X-coördinaat (m) : 245014
Y-coördinaat (m) : 559713
Maaiveld (cm) : 1707

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 45	zand zwak siltig, 10yr2/3, bouwvoor
45 - 55	zand matig siltig, 10yr4/4, esgrond
55 - 100	zand matig siltig, 10yr5/6, C-horizont

2

X-coördinaat (m) : 245000
Y-coördinaat (m) : 559704
Maaiveld (cm) : 1694

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 50	zand zwak siltig, 10yr2/3, bouwvoor
50 - 75	zand matig siltig, 10yr3/3, B-horizont
75 - 120	zand matig siltig, 10yr5/6, weinig roestvlekken, C-horizont

3

X-coördinaat (m) : 244985
Y-coördinaat (m) : 559696
Maaiveld (cm) : 1680

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 50	zand zwak siltig, 10yr2/3, bouwvoor
50 - 60	zand matig siltig, 10yr4/4, esgrond
60 - 120	zand matig siltig, 10yr5/6, C-horizont

4

X-coördinaat (m) : 244970
Y-coördinaat (m) : 559687
Maaiveld (cm) : 1677

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 50	zand zwak siltig, 10yr2/3, bouwvoor
50 - 55	zand matig siltig, 10yr4/4, esgrond
55 - 120	zand matig siltig, 10yr5/6, C-horizont

5

X-coördinaat (m) : 244966
Y-coördinaat (m) : 559714
Maaiveld (cm) : 1692

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 45	zand matig siltig, 10yr2/1, bouwvoor
45 - 55	zand matig siltig, 10yr4/4, esgrond
55 - 120	zand matig siltig, 10yr5/6, C-horizont

Eext, Hoogakkers: laagbeschrijvingen boringen

6

X-coördinaat (m) : 244979
Y-coördinaat (m) : 559718
Maaiveld (cm) : 1691

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 40	zand matig siltig, 10yr2/1, bouwvoor
40 - 50	zand matig siltig, 10yr4/4, esgrond
50 - 120	zand matig siltig, 10yr5/6, C-horizont

7

X-coördinaat (m) : 244993
Y-coördinaat (m) : 559726
Maaiveld (cm) : 1699

Diepte (cm)	Omschrijving
Grondsoort	
0 - 45	zand matig siltig, 10yr2/1, bouwvoor
45 - 55	zand matig siltig, 10yr4/4, esgrond
55 - 120	zand zwak siltig, 10yr5/6, C-horizont